

УДК 304/17

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-52-63>

ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА ТА ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ ЯК ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ І СУСПІЛЬСТВА

М. М. Букач

ORCID 0000-0001-9778-2894

Стаття приурочена до 300-річчя з Дня народження видатного філософа, педагога, письменника Григорія Савича Сковороди, і спрямована на організацію міжнародного фестивалю «Skovoroda fest». Метою даного фестивалю має стати популяризація спадщини Г.С. Сковороди, який є втіленням духу і мудрості України, вчителем істини і духовного життя та залучення до участі у фестивалі талановитої молоді і науково-педагогічних працівників. Результатами впровадження даного проекту має стати підвищення соціально-культурного рівня щодо усвідомлення підростаючим поколінням величі національної культури, міжнародне просування ідей Г.С. Сковороди та взірців української культури і філософської думки через переможців фестивалю в країнах Євросоюзу.

Обгрунтовується теза щодо взаємодії місцевої влади і громадянського суспільства у контексті філософських поглядів Г.С. Сковороди, який наголошував, що ми маємо радитися самі з собою, аби запобігти нашій безпорадності.

Через аналіз використання такого інструменту, як громадський бюджет, робиться спроба показати ефективність взаємодії місцевих влад та громадянського суспільства. Базуючись на власному досвіді участі у громадських бюджетах та практичному матеріалі, автор показує тенденції в окремих містах щодо зменшення проєктів, допущених до голосування, зниження їх якості та одноманітність. Натомість, в інших містах спостерігається протилежна картина, де мають місце творчий підхід і не стандартні рішення як з боку влади, так і громадян під час впровадження громадського бюджету. У тих містах, в яких влада звертає увагу на духовно-моральні аспекти, а саме, на затребуваності в суспільстві таких якостей, як чесність, порядність, добротність, простежується покращення взаємодії між владою та громадськістю, що проявляється у підтримці талановитої молоді, і як результат, з'являється надія на покращення соціальної ситуації.

Ключові слова: Григорій Савич Сковорода, громадський бюджет, «Skovoroda fest», міжнародне поширення кращих національних гуманістичних ідей українського суспільства, створення соціального середовища для розвитку творчих особистостей.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Григорій Савич Сковорода – символ української духовності, який постійно протидіяв силам зла і темряви, тому життя його сповнене подіями, коли задля досягнення мети він постійно переборював труднощі і перепони. Але виявляється Г.С. Сковорода настільки величний і потужний, що і в сучасному світі темні сили чинять різноманітні форми протидії там, де розробляються чи впроваджуються заходи, присвячені Г.С. Сковороді.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідницький інтерес до творчості Г.С. Сковороди останнім часом не лише не спадає, а навпаки зростає швидкими темпами. Спадщину Г.С. Сковороди багатоаспектно досліджували. Г.П. Гребенна, О.Г. Дзевєрин, Н.П. Дічек, І.В. Іваньо, Н.П. Калініченко, Т.Д. Кочубей, А.Я. Розенберг, В.Г. Сарбей, М.Д. Ярмаченко та ін. Заслужують на увагу ґрунтовні дослідження педагогічних ідей в працях Г.С. Сковороди такими науковцями, як І. Зязюн, О. Майструк, Д. Мартиненко, Г. Панасюк, В. Постовий, Д. Прокопова, І. Стогній, О. Ткачук та ін. На нашу думку, при всій багатогранності досліджень творчості видатного українського філософа і педагога, слід звернути увагу на ті проблемні питання, на які шукав відповіді Г.С. Сковорода, і які є актуальними для сучасного українського суспільства, а саме, взаємодії влади і громадянського суспільства задля створення комфортного соціального середовища.

Виклад основного матеріалу. Одразу виникає запитання, виходячи з назви нашої статті: Яке відношення має Г.С. Сковорода до громадського бюджету? Щоб відповісти на це питання, з'ясуємо, що це за такий інструмент взаємодії, яким є громадський бюджет?

Механізм громадського бюджету (ще його називають бюджет участі) зародився у місті Порт-Алегрі (Бразилія) у 1989 році, і з того часу набув широкої популярності у світі. Місцеві адміністрації використовують його з метою покращення інфраструктури міст та залучення громадян до формування комфортних умов існування, тобто виділяється певна сума коштів, що витрачається на ті заходи, які вважає необхідними громада даного міста. Так, наприклад, на громадський бюджет у Нью Йорку у 2015 році було виділено 31,894,025 доларів, в Парижі у 2016 році – 100 млн євро, у Варшаві в 2016 році – 20 млн PLN, що вказує на доцільність і

ефективність впровадження такої форми роботи (Громадський бюджет КМДА).

Слід зазначити, що в останні роки в українських містах місцеві адміністрації також стали активно впроваджувати цю прогресивну форму для активізації творчої ініціативи мешканців міст. Ця форма роботи не лише допомагає становленню творчих особистостей, але й вирішувати актуальні питання, які турбують мешканців міст. Але чомусь в одних містах означена форма співпраці влади і громади активно розвивається, а в інших – занепадає. Але про це – пізніше.

4 листопада 2020 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди». У світлі виконання означеної постанови нами було прийняте рішення про доцільність вийти на громадський бюджет Одеси з пропозицією про організацію та проведення у місті міжнародного фестивалю «Skovoroda fest-2022».

Метою фестивалю була популяризація:

- спадщини Григорія Сковороди, який є втіленням духу і мудрості України, вчителем істини і духовного життя;

- національної ідеї через залучення до участі у фестивалі талановитої молоді (учнів шкіл, студентів вищих навчальних закладів) і науково-педагогічних працівників;

- поширення ідей Г.С. Сковороди, української культури через переможців фестивалю в країнах Євросоюзу.

Виходячи з поставлених цілей, було розроблено кошторис, який передбачав витрати не лише на безпосереднє проведення фестивалю та в його межах міжнародної науково-практичної конференції «Григорій Сковорода – поза часом і простором», але й на організацію туру для переможців фестивалю та учасників міжнародної конференції по містах паломництва Г.С. Сковороди по Європі за маршрутом Польща – Словаччина – Угорщина – Австрія з метою популяризації ідей Г.С. Сковороди через виступи переможців на міжнародних круглих столах і освітніх форумах в містах, пов'язаних з видатним діячем української культури.

Результатами впровадження проекту ми бачили:

- підвищення соціально-культурного рівня щодо усвідомлення підростаючим поколінням величі національної культури, збільшення молоді, яка ідентифікує себе з українством;

- активізація освітньої складової, а саме поширення кращих національних гуманістичних ідей в українському суспільстві;

- міжнародне просування взірців української культури і філософської думки у зарубіжжя, показ у світі високого рівня і самобутності української культури.

Фестиваль ми планували провести у вересні 2022 р., і в ньому планувалося організувати наступні напрямки роботи:

- залучити виконавців та художні колективи з України і зарубіжжя (солісти, читці, хорові колективи, оркестри, театральні групи та ін.), які виконуватимуть твори, написані Г. Сковородою та твори, присвячені йому та пов'язані з його творчістю;

- організувати виставку творів образотворчого мистецтва, пов'язаних з творчістю Г.С. Сковороди;

- провести конкурс серед педагогічних колективів, в яких створюються осередки та світлиці Г. Сковороди (конкурс експозицій);

- створити комплекс Г. Сковороди в Академії неперервної освіти одеської області, до якого мали увійти світлиця Г. Сковороди та арт-простір, який використовуватиметься для проведення фестивальних заходів і навчання учнів та студентів;

- організувати міжнародну науково-практичну конференцію з метою залучення науковців, які розробляють та поширюють ідеї Г. Сковороди;

- запросити делегації (з тих країн Євросоюзу, у яких проводиться робота, пов'язана з Г. Сковородою). З цією метою мала бути створена маркетингова група, у завдання якої входило ведення перемовин з європейськими партнерами щодо участі у фестивалі.

Переможцям у кожній номінації буде надано право взяти участь у турі по сквородинських містах з метою популяризації доступними їм засобами ідей Г. Сковороди.

Переможці та кращі наукові доповіді на науковій конференції будуть залучені з метою популяризації ідей Г. Сковороди на круглих столах в країнах Євросоюзу, де наші науковці, колективи художньої самодіяльності педагогічних закладів освіти (ЗОШ, коледжи, університети), учасники хорових та танцювальних колективів зможуть поділитися власним досвідом з аналогічними колективами країн ЄС.

Як нам було сказано представником одеської міської адміністрації, ідея проекту «Skovoroda fest» їм сподобалась, але нам запропонували доопрацювати кошторис проекту. Перше, на що нам вказали, було те, що у положенні про громадський бюджет м. Одеси вказано, що кошти можуть бути використані лише в межах міста, тому міжнародну частину проекту слід прибрати. Дійсно, такий пункт у положенні є, і хоча нам було прикро, що це суттєво обмежує можливості розвитку творчого потенціалу громадян міста, але ми вимушені були видалити, так би мовити, закордонну частину

проекту. Друге, на що нам вказали, так це на те, що в кошторисі у колонці «Найменування товарів (робіт, послуг)» замінити статтю «Витрати на організацію наукової конференції та поліграфічні послуги», в якій було передбачено проведення науково-практичної конференції та друк книги «Наш Григорій Сковорода» на статтю «Адміністративні витрати». І вже через статтю «Адміністративні витрати» впроваджувати заплановані заходи. Чиновники наполягали, щоб фестиваль було обмежено лише концертними виступами без проведення науково-практичної конференції та друку книги про Г.С. Сковороду. Наші доводи стосувалися того, що Г. Сковорода – це філософ і науковець, а вокально-хорові та літературні твори – це додаткові грані його таланту. Виходячи з цього, проведення фестивалю без науково-практичної складової – це приниження постаті Григорія Савича, а сам фестиваль буде мати усічений вигляд. Крім того, такий підхід не дасть можливості взяти участь у фестивалі значній частині студентів, магістрів, наукових працівників та ін. Тобто цей пункт кошторису став перепоною, на якій не співпали наші погляди з чиновниками. Коли ми на такі зміни не погодилися і залишили конкретні заходи з конкретними сумами витрат, то комісія міськради не пропустила наш проект на етап голосування.

Людина, яка не має досвіду участі у громадських проектах, подумає: «Які дрібниці! Чи варто на них звертати увагу, адже кошти залишилися, вони лише мали бути закладені в іншій статті?» Але у нас вже був досвід підготовки і проведення трьох міжнародних фестивалів, в межах яких проходили науково-практичні конференції та друкувалися посібники, але це було в іншому місті, тому ми вже були знайомі з такими хитрощами, і розуміли: якщо якийсь захід не прописано у кошторисі, то на нього не буде виділено фінансування, а, отже, його не можливо буде провести.

З першого погляду отриманий результат можна сприйняти як повний провал і поразку добрих намірів. Але якщо звернутися до Г.С. Сковороди, який у розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті (Товариська розмова про душевний мир) наголошує на наступному: «Джерелом нещастя є наша безпорадність: воно нас полонить, видаючи гірке за солодке, а солодке за гірке. Але того б не було б, коли б ми радилися самі з собою» (Сковорода, 1994, с. 331). У контексті цієї думки Г. Сковороди згадується випадок, який трапився при впровадженні у життя іншого нашого проекту, у якому було передбачено виготовлення костюмів для хорового колективу. Ніби-то все було розраховано вірно, але поки проходив конкурс на виконання робіт, ціни змінилися, і виявилось, що наших грошей вистачить лише на костюми з не дуже якісного матеріалу. Вихід було знайдено: швейне училище погодилося допомогти нам пошити гарні костюми з

двосторонніми жіночими юбками, але потрібно було попередньо закупити матерію. І тут на заваді стали чиновники – вони сказали: «У вас гроші закладено на готові костюми, значить ми перерахуємо їх лише тоді, коли будуть готові костюми. Ні на який матеріал грошей ми не дамо». Як же вийти з такої ситуації? Самі чиновники підказали нам вихід: «Ми знайомимо вас з людиною, яка надає гроші на покупку матеріалу, а ви їй сплачуєте за це відсотки». Звідки ми візьмемо ці відсотки, коли гроші розраховані? «А ви зробіть меншу кількість костюмів, і у вас буде чим розраховатися. Кількість костюмів, які зроблено, приймаємо ж ми. Можливий ще варіант – хай зроблять декілька бутафорних костюмів, тоді всі питання з кількістю будуть закриті». Безумовно, такий перебіг подій дуже пригнічує. Але так як у нас був сплачений колектив, то ми вирішили зібрати кошти на купівлю матерії самостійно, і таким чином обійшли ці перепони. Далі у чиновників не було приводу затримувати перерахування коштів, адже у виробника купувалися вже готові костюми.

Безпосередня участь у розробці та впровадженні проєктів громадського бюджету, а також спілкування з активними учасниками цього процесу дозволяє нам зробити висновок, що в умовах нашого сьогодення означена форма взаємодії влади і громади набула нових забарвлень. Річ у тім, що в європейських країнах передбачено аби попередити корупцію та зацікавити творчих особистостей залучатися до проєктної діяльності:

- авторам проєктів дозволяється планувати виплати до 20% коштів від загальної вартості проєкту за його розробку та впровадження. У громадських бюджетах наших міст таку норму прибрали, і як результат, якщо людина хоче зробити для громади добру справу, то має на волонтерських засадах не лише розробляти всю документацію, агітувати містян, щоб отримати необхідну кількість голосів під час голосування, але й виборювати у чиновників можливість впровадити у життя власну ідею;

- якщо якась громадська організація чи громадянин виграє грант на створення якогось об'єкту чи проведення заходу, то ці гроші перераховуються цій організації, і вона несе повну відповідальність за впровадження у життя даної ідеї (наймає виконавців, контролює якість робіт, розраховується за виконані роботи та ін.). Міські чиновники лише контролюють та консультують, щоб не було зловживань. У нас же гроші перераховуються на відповідний департамент (будівництва, освіти, культури тощо), який відповідає за впровадження у життя проєкту, який перемиг. Автори проєкту ніяким чином не можуть вплинути на сплату коштів. І тут починаються дива еквілібристики. Адже, щоб проєкт був впроваджений, автор має знайти спільну мову з працівником департаменту, який часто-густо бажає отримати «відкати». А звідки взяти ті «відкати»,

коли в кошторисі гроші розраховуються до копійки. І тоді виникають дивовижні ситуації. Пригадується, як одна авторка, переможець громадського бюджету, яка запропонувала біля свого навчального закладу створити дендрарій з південних декоративних дерев, кущів та квітів з навчальною та культурно-просвітницькою метою, не знайшла спільної мови з працівниками відповідного департаменту. Вони просто затримали видачу грошей на втілення проєкту до кінця грудня. Уявіть собі, що в грудні місяці (за положенням громадського бюджету, впровадження проєктів має бути завершено до кінця року) вони виділили гроші, щоб висаджувати південні декоративні рослини у відкритий ґрунт. Не потрібно бути фахівцем з біології чи екології, щоб зрозуміти, який буде результат від такого впровадження.

Повертаючись до думки про різні рівні впровадження громадського бюджету у різних містах України, ми підготували таблицю, у якій відображено динаміку виділених коштів і допущених до голосування проєктів громадян за останні п'ять років.

Таблиця 1

Виділені кошти та допущені до голосування проєкти громадян в містах

Міста	Громадський бюджет 2017	Проєкти, допущені до голосування 2017	Громадський бюджет 2022	Проєкти, допущені до голосування 2022
Дніпро	16 млн грн.	442	48 млн грн	373
Львів	26 млн грн.	259	75 млн грн	101
Миколаїв	7 млн грн.	76	20 млн грн	166
Одеса	200 млн грн.	147	50 млн грн	70
Рівне	1 млн грн.	45	10 млн грн	107
Хмельницький	7 млн грн.	58	3 млн грн	65

Як видно з наведеної таблиці, у двох містах за останні п'ять років відбулося зменшення обсягу коштів на громадський бюджет. Це Хмельницький, де з 7 млн грн бюджет було скорочено до 3 млн грн, та Одеса, в якій на громадський бюджет у 2017 році було виділено 200 млн грн, що навіть більше, ніж виділяється на київський бюджет участі, проте на наступні конкурси ця сума була зменшена, і, починаючи від 2018 року, обсяг бюджету участі в Одесі становить 50 млн грн щорічно (Колесніков, 2020, с. 29). Крім того, в Одесі спостерігається більше, ніж у два рази, зменшення проєктів, допущених до голосування, порівняно з 2017 р., а це призводить до зниження якості проєктів. Після отримання

результатів голосування за подані наприкінці 2021 р. проекти, ми бачимо, що переможцями стали 14 малих проектів на суму 6 943 605 грн та 29 великих на суму 42 603 443 грн (Громадський бюджет Одеси-2022). Але також маємо звернути увагу, що з виділених у місті на громадський бюджет 50 000 000 грн залишилися не реалізованими майже 453 000 грн.

Звертає також увагу одноманітність проектів. Із 43 проектів переможців, 34 спрямовані на благоустрій скверів, прибудинкових територій, створення та реконструкцію дитячих і спортивних майданчиків. Безумовно, це також потрібно впорядковувати, але коли майже 80% проектів мають одне спрямування, це вказує на перекося і несприятливі умови, які створює міська влада у процесі організації та впровадження у життя запропонованих ідей.

Разом з тим, є міста, в яких ми бачимо творчий підхід і не стандартні рішення як з боку влади, так і громадян під час впровадження громадського бюджету. У наведеній таблиці ми бачимо, що у Рівно за п'ять років простежується суттєве зростання коштів з 1 до 10 млн грн, які виділяє влада на громадський бюджет. У Дніпрі, Львові та Миколаєві майже втричі зросли кошти, виділені на залучення громади до створення комфортного соціального середовища. Так, за допомогою використання можливостей громадського бюджету у м. Львові не лише впровадили ідею «Інтерактивна зупинка», де можна зарядити телефон, побачити час прибуття трамваю чи тролейбусу, але й на встановленому екрані помилуватися краєвидами міста, країни, прочитати крилаті вислови визначних українців. Але на цьому львів'яни не зупинилися, а пішли далі і спрямували кошти з громадського бюджету на створення «Інтерактивного дошкільного навчального закладу», «Інтерактивної загальноосвітньої школи» і навіть працюють зараз над створенням «Інтерактивного мікрорайону». Тобто ми бачимо, що у Львові пішли шляхом укрупнення і удосконалення проектної діяльності, що, безумовно, з одного боку, призвело до зменшення кількості проектів, але з іншого – підвищило якісні показники.

Як приклад небайдужого ставлення з боку міської влади до залучення громадян до створення комфортного соціального середовища, можемо навести приклад м. Миколаєва, де за рахунок громадського бюджету впроваджуються такі неординарні проекти, як упорядкування археологічних розкопок у межах міста городища Білозерської культури, так званий «Дикий сад», створення інтернет кафе для людей поважного віку при міській науково-педагогічній бібліотеці, проведення міжнародного фестивалю для людей поважного віку «Рух продовжує молодість», проведення фестивалю вуличних культур «INSPIRE», будівництво адаптованого пляжу для людей з інвалідністю у м. Миколаїв, «Еко-Я, Еко-

Ми, Еко – Миколаїв» – міський скочеленж, «Доступна культура» – влаштування засобів безперешкодного доступу осіб з інвалідністю та ін.

Слід зазначити, що у Миколаєві при організації голосування міська влада звернула увагу на соціально незахищені верстви населення, які внаслідок фізичних особливостей не мають можливості самостійно заповнити бланк для голосування або особисто проголосувати в пунктах для голосування. Таким громадянам дозволено скористатись допомогою своїх рідних та близьких осіб, доручивши їм подати заповнений бланк для голосування. Але при подачі бланку для голосування ця довірена особа має пред'явити паспорт та відповідне посвідчення особи, яка доручила їй подати бланк для голосування. На наш погляд, це прояв гуманістичного ставлення до людини, на який слід звернути увагу представникам інших міських адміністрацій.

Після проведеного аналізу впровадження громадського бюджету в містах України, на думку спадають слова Григорія Савича Сковороди: «Всякому місту — звичай і права, Всяка тримає свій ум голова» (Сковорода). І це дійсно так. Але при будь-якому ставленні до власних громадян, влада має розуміти, що суспільство має сьогодні затребуваність на чесність, порядність, добродійність. І у тих містах, в яких влада звертає увагу на це, вибудовується взаємодія між владою та громадськістю, там відчувається і підтримка талановитої молоді, і з'являється надія на покращення соціальної ситуації.

Нажаль, ми маємо констатувати, що на сьогодні не кожна міська адміністрація на духовно-моральному рівні доросла до розуміння Г.С. Сковороди, і це відображається у якості взаємодії влади і громади, а також на якості проєктів громадського бюджету.

Висновок. Вже декілька років в Україні успішно діє проєкт «Гоголь – фест», коли організують потяг, за допомогою якого митці пересуваються містами України і популяризують творчість видатного українського письменника. Ми пропонуємо більш амбітний план, який полягає у тому, щоб міністерства освіти і культури стали засновниками постійно діючого фестивалю «Skovoroda – fest», основним завданням якого буде поширення ідей Г.С. Сковороди і української культури через переможців фестивалю на теренах України та країн Євросоюзу. Виходячи з військового стану, який діє на теренах нашої країни, дану ідею ми не встигнемо впровадити до 300-річчя з дня народження Г.С. Сковороди, але протягом наступних років – це цілком ймовірно зробити. Адже це потрібно для українського суспільства, це орієнтир, це світло, яке вказує вірний шлях.

У нас на сьогодні для впровадження у життя фестивалю «Skovoroda – fest» є:

- ідея та розроблений проєкт з кошторисом цього заходу;
- бажання впровадити у життя дану ідею;
- досвід підготовки та проведення міжнародних фестивалів.

Потрібно:

- команду для безпосередньої роботи щодо рекламної компанії, оформлення договорів, вирішення транспортних та організаційних питань;
- фінансування фестивалю «Skovoroda – fest».

Вищевикладене дає підстави запросити небайдужих долучитися до команди із впровадження у життя ідеї міжнародного фестивалю «Skovoroda – fest».

Подані події щодо спроб організації проведення фестивалю «Skovoroda – fest» з першого погляду вказують нібито на поразку цього проєкту і отримання негативного кінцевого результату, але, як кажуть: «Дорогу здолає той, хто йде». Не дивлячись на складність сучасної ситуації в країні, в березні 2022 року в Одеській академії неперервної освіти було прийняте рішення про проведення у жовтні 2022 року Всеукраїнського фестивалю Skovoroda – fest». Виходячи з того, що сьогодні суттєво зростає запит у світі на українську культуру та її самобутність, вважаємо це рішення прогресивним, яке сприятиме посиленню і популяризації у світі здобутків різних напрямків нашої культури, у тому числі і освітньої культури.

Література

1. Громадський бюджет КМДА. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/about> (дата звернення 05.02 2022).
2. Громадський бюджет Одеси-2022: переможцями стали 29 великих проєктів. Рейтинг. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/226143> (дата звернення 05.02.2022).
3. Колесніков О., Калашнікова О., Баласанян В., Златіна К. Дослідження розвитку інструменту «Громадський бюджет у містах України». Аналітичний звіт EGAP-2020. 43 с.
4. Сковорода Г. Всякому місту — звичай і права... URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=273> (дата звернення 24.05.2022).
5. Сковорода Г. Твори у двох томах. Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. Український науковий інститут Гарвардського університету. Національна Академія наук України. К: 1994. Т.1. 527 с.

References

1. Hromadskyi biudzheth KMDA [Public budget of KMDA]. Retrieved from: <https://gb.kyivcity.gov.ua/about> (date of appeal 05.02 2022) (ukr).

2. Hromadskyi biudzhety Odesy-2022: peremozhtsiamy staly 29 velykykh proektiv. Reitynh [Public budget of Odesa-2022: 29 major projects are the winners. Ranking]. Retrieved from: <https://omr.gov.ua/ua/news/226143> (date of appeal 05.02.2022) (ukr).
3. Kolesnikov O., Kalashnikova O., Balasarian V., Zlatina K. (2020). Doslidzhennia rozvytku instrumentu "Hromadskyi biudzhety u mistakh Ukrainy" [Research on the development of the tool "Public budget in the cities of Ukraine"]. Analitichnyi zvit. EGAP-2020. 43 s (ukr).
4. Skovoroda H. Vsiakomu mistu — zvychai i prava... [To every city — custom and rights...]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=273> (date of appeal 24.05.2022) (ukr).
5. Skovoroda H. (1994). Tvory u dvokh tomakh. Poezii. Baiky. Traktaty. Dialohy [Works in two volumes. Poetry. Fables. Treatises. Dialogues.]. Ukrainskyi naukovyi instytut Harvardskoho universytetu, Natsionalna Akademiia nauk Ukrainy, K. T.I. 527 s. (ukr).

HRYHORII SAVYCH SKOVORODA AND THE PUBLIC BUDGET AS A FORM OF INTERACTION BETWEEN THE GOVERNMENT AND SOCIETY

M.M. Bukach

The article is timed to coincide with the 300th birth anniversary of the outstanding philosopher, teacher, and writer Hryhorii Savych Skovoroda, and is aimed at organizing the international festival "Skovoroda fest". The purpose of this festival should be to promote the legacy of H.S. Skovoroda, who is the embodiment of the spirit and wisdom of Ukraine, a teacher of truth and spiritual life, and attract talented young people and scientific and pedagogical staff to participate in the festival. The results of this project should increase the socio-cultural level of awareness of the younger generation of the greatness of national culture, international promotion of the ideas of H.S. Skovoroda, and famous people of Ukrainian culture and philosophical thought through the winners of the festival in the cities of the EU.

The point of the interaction of the local government and civil society in the context of the philosophical views of H.S. Skovoroda is substantiated. He stressed that we must consult with ourselves to prevent our helplessness.

Through the analysis of using such a tool as the state budget, we try to show the effectiveness of the interaction between the local authorities and civil society. Based on the personal experience of participating in state budgets and practical material, the author shows trends in some cities to reduce the number of projects admitted to the vote, and decline in their quality and uniformity. On the other hand, in other cities, the opposite picture is observed, where there is a creative approach and non-standard decisions, both on the part of the government and citizens during the implementation of the public budget. In those cities where the government pays attention to the spiritual and moral aspects, namely, the demand in society for such qualities as honesty, decency, and charity, there is an improvement in the interaction between the government and society, which is

manifested in the support of talented youth, and as a result, there is hope for improvement of a social situation.

Keywords: *Hryhorii Savych Skovoroda, public budget, Skovoroda fest, international dissemination of the best national humanistic ideas of Ukrainian society, creation of a social environment for the development of creative personalities.*

Букач Микола Миколайович – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітньої політики КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна). E-mail: nbukach@gmail.com

Bukach Mykola Mykolayovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Educational Policy of the Odesa Academy of Continuing Education of the Odesa Regional Council (Odesa, Ukraine). E-mail: nbukach@gmail.com